

SCURTE NOTE ASUPRA HABITATULUI GLINA ȘI TEI

Laurențiu Mecu¹

mecu_laurentiu@yahoo.com

Keywords: *settlement, fortified settlement, duration of use.*

Abstract: *The main goal of this paper is to present the characteristics of the settlements Glina and Tei in the Bronze Age on the romanian teritory. Both kinds of settlements were located on the edge of the rivers, on the hills or in caves. A part of them were fortified.*

1.1. Analiza așezărilor atribuite culturii Glina

Încă de la apariția primelor forme de habitat în aer liber, datate în Musterian, omul a ținut cont în amplasarea acestora de o serie de factori cum ar fi cadrul geografic cu relieful, apropierea de sursele de apă, posibilități de apărare sau observare, clima sau tipul de economie practică.

1.1.1. Amplasare

Comunitățile Glina nu au făcut excepție de la aceste reguli astfel că aproape toate așezările atribuite acestei culturi sunt amplasate în apropierea unor surse de apă, pe terase, de la cele joase la cele înalte, ale apelor curgătoare sau stătătoare, pe insule ale aceluiași tipuri de ape sau în apropierea unor izvoare, unele azi secate.

Astfel, întâlnim așezări amplasate pe terasele mijlocii și joase ale apelor la Bolintin-Vale² și Crivina³ pe Argeș, la Cernica⁴ pe malul lacului Cernica, la Letca Veche, punctul „La Pădure”⁵ pe Glavacioc și chiar la vest de Teleorman, la Drăgănești-Olt-Carieră pe pârâul Sâi, la Preajba pe pârâul Cârcea.

Așezări Glina situate pe terasele înalte ale apelor au fost identificate la Mihăilești-Tufa⁶ pe Argeș, Schitu-Gaura Despei⁷ pe Câlniștea, Letca Veche⁸ pe Glavacioc sau Morărești⁹ pe Jiu.

Insulele apelor curgătoare s-au dovedit și ele propice pentru amplasarea unor așezări de genul celei cercetate pe Câlniștea la Cămineasca- Măgură¹⁰, dar cea

¹ **Laurențiu Mecu**, ofițer UM Târgoviște, arheolog, doctor în istorie, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București.

² Schuster, Popa 1995, p. 41.

³ *Ibidem*.

⁴ Cantacuzino, Morintz 1968, p. 7.

⁵ Schuster, Popa 1995, p. 42.

⁶ Schuster 1992, p. 35-41.

⁷ Schuster, Popa 1995, p. 28-30.

⁸ *Ibidem*, p. 42.

⁹ *Ibidem*, p. 114-122.

¹⁰ *Ibidem*, p. 43.

mai cunoscută este așezarea de pe Dunăre de la Ostrovul Corbului¹¹. Așezări Glina s-au descoperit însă și pe insule ale apelor stătătoare și reprezentative în acest sens sunt cele de la Grădiștea-Chirnoși¹² pe lacul Mostiștea sau Siliștea Snagovului-Insula lui Vlad Țepeș pe lacul Snagov.

O categorie aparte de așezări Glina o constituie cele ridicate pe tell-urile neo-eneolitice de genul celor de la Tangâru¹³, Glina¹⁴ sau Drăgănești-Olt, punctul Corboanca¹⁵, dovedind astfel în aceste zone o continuitate de locuire datorată unor condiții bune de supraviețuire.

1.1.2. Mod de organizare

Posibilitatea de a apăra cât mai ușor așezarea nu a fost deloc neglijată de comunitățile Glina, astfel că putem distinge din punct de vedere al modului de organizare două categorii de așezări.

Primul tip este reprezentat de așezările nefortificate artificial și care sunt cele mai numeroase. Deși nu erau prevăzute cu șanțuri de apărare sau palisade, multe din așezările Glina beneficiau de amplasarea pe terase înalte, pe promontorii sau pe insule, fiind astfel protejate de cadrul natural.

A doua categorie de așezări cuprinde habitatele fortificate de tipul celor de la Crivăț¹⁶, care beneficiază de un șanț de apărare, Popești-Nucet sau Orbeasca de Sus¹⁷.

Analizând acest tip de așezare, se pune problema utilității, a motivului ce a dus la ridicarea de către comunitate a acestor elemente de fortificație. Se pare că în faza Glina II conflictele între comunități au determinat ocupanții așezărilor să ridice șanțuri și palisade, pentru ca mai apoi, în faza Glina III, presiuni externe să impună ridicarea unor valuri de pământ așa cum este cel de la Odaia Turcului.

1.1.3. Durata de folosire

Cercetările arheologice au reușit să pună în evidență mai multe tipuri de așezări Glina în funcție de durata acestora de folosire.

Astfel, cele mai numeroase sunt așezările stabile, folosite pe o perioadă mai lungă de timp și care astfel prezintă mai multe straturi de cultură.

Astfel de așezări au fost descoperite și cercetate la Glina¹⁸, Odaia Turcului¹⁹ sau București-Ciurel²⁰.

¹¹ Roman 1994, p. 1-33.

¹² Șerbănescu, Trohani 1978, p. 26-27.

¹³ Berciu 1935, p. 15.

¹⁴ Nestor 1933, p. 226-259.

¹⁵ Nica, Schuster, Zorzoliu 1995, p. 9-45.

¹⁶ Berciu 1966, p. 534-535.

¹⁷ Moscalu-Beda 1979, p. 368.

¹⁸ Nestor 1933, p. 226-259.

¹⁹ Tudor 1983, p. 108-111.

²⁰ Morintz 1959, p. 764-771.

Așezările cu un singur strat de cultură și care probează astfel folosirea pentru o perioadă scurtă de timp sunt și ele destul de numeroase și au putut fi cercetate la Schitu-Gaura Despei²¹, Mihăilești-Tufa²² sau Varlaam²³.

Încă din Paleoliticul Mijlociu se pot întâlni așezări sezoniere legate de activități de vânătoare, pescuit, prelucrarea cărnii, peștelui sau materiei prime necesare realizării utilajului litic.

Nici Bronzul Timpuriu, reprezentat în această lucrare prin cultura Glina, nu a făcut excepție de la această practică a oamenilor preistorici.

Cea mai interesantă așezare sezonieră în cadrul acestei culturi este cea descoperită la Cămineasca-Măgură, pe o insulă în valea Câlniștei. Aici au fost descoperite fragmente ceramice și obiecte de lut necesare în activitatea de pescuit. Probabil pescarii comunităților Glina de la Tangâru, Schitu-La Conac, Schitu-Gaura Despei ocupau pentru scurt timp această insulă pentru a prelucra peștele.

1.1.4. Dimensiuni și formă

Investigațiile arheologice nu au fost întotdeauna complete, ceea ce a făcut să rămână necunoscute aspecte legate de dimensiunile și forma așezărilor Glina. Doar în cazul celor de pe tell-uri s-au putut face unele delimitări mai exacte datorită formei naturale. Ținând cont de forma de economie practică, reprezentată în special de creșterea animalelor, și de întinderea suprafețelor pe care se găsesc resturile arheologice se poate totuși afirma că așezările comunităților Glina erau mici sate ale căror familii erau probabil înrudite și aveau un număr maxim de cinci membri.

În cadrul așezării, locuințele erau amplasate, în cele mai multe cazuri, relativ compact. Având în vedere acest lucru și faptul că, așa cum am menționat anterior, principala ocupație a comunităților Glina o constituia creșterea animalelor putem afirma logic, pentru că pe cale arheologică nu s-a probat acest lucru, că așezările Bronzului Timpuriu la Dunărea de Jos aveau două perimetre: unul destinat locuințelor comunității și altul care concentra, probabil între garduri de nuiele, animalele aparținând membrilor așezării. Creșterea animalelor determina comunitățile să se afle într-o permanentă mișcare în căutarea unor locuri de pășunat bune, astfel încât nu se putea constitui în cadrul așezării un spațiu funerar. Pentru că și descoperirile funerare sunt rare nu se poate face o legătură între așezare și zona funerară, dacă aceasta exista.

1.2. Analiza așezărilor atribuite culturii Tei

Comunitățile Tei și-au amplasat și ele așezările în imediata vecinătate a apelor curgătoare, văile acestora și chiar apele constituind, din Preistorie și până târziu în Evul Mediu, mijloace de comunicație și contact între comunități,

²¹ Schuster, Popa 1995, p. 28-30.

²² Schuster 1992, p. 35-41; Schuster, Popa 1995, p. 20-23.

²³ Schuster, Popa 1995, p. 23-26.

satisfăcând nevoile de securitate ale așezării și oferind mijloacele necesare de stingere a incendiilor care, în mod sigur, erau des întâlnite²⁴.

1.2.1. Amplasare

Ca și în cazul așezărilor Glina, și cele Tei pot fi întâlnite pe terasele înalte, joase sau mijlocii, pe boturi de dealuri, în luncile râurilor și chiar în peșteri. Sunt puține așezările Tei amplasate în luncile râurilor și aici menționăm pe cele de la Bungetu de Sus²⁵, Băneasa-București²⁶, Otopeni²⁷. În toate cazurile s-a observat că așezările erau situate în zone în care apele curgătoare fac un cot și s-a pus acest lucru pe seama asigurării unei defensive naturale²⁸.

Astfel, așezarea de Bungetu era apărută la nord și nord-est de cotul făcut de pârâul Gârlița, în vreme ce la Otopeni un baraj mlăștinos al unui pârâu ce se varsă în gârla Pasărea proteja comunitatea dinspre sud și sud-est²⁹.

În arealul culturii Tei s-au identificat puține așezări amplasate pe terasele joase, printre acestea mai bine cercetate au fost cele de la Băneasa-București³⁰ și Pipera București³¹. Se pare că erau preferate terasele înalte ale apelor curgătoare, toate așezările fiind amplasate pe marginile acestora.

Din faza „Cățelu Nou” a culturii merită amintite așezările de la Frățești Giurgiu și Surlari Ialomița³², pentru ca faza „La Stejar” să fie reprezentată de cele de la Butimanu Dâmbovița³³ sau Mogoșești Giurgiu³⁴.

Așezările de la Frățești³⁵, Preasna³⁶, Giulești-Sârbi³⁷ și Livedea Giurgiu³⁸ aparțin fazei „Fundeni” a culturii Tei.

În urma cercetărilor s-a constatat însă că triburile Tei preferau ca loc de amplasare a așezărilor boturile de dealuri sau platourile. Au fost cercetate habitatele de la Pantelimon³⁹, Cățelu Nou⁴⁰, Balotești⁴¹, Căldăraru, Mogoșești⁴²,

²⁴ Leahu 2003, p. 60.

²⁵ Chicideanu 1977, p. 225.

²⁶ Rosetti 1936, p.3.

²⁷ Leahu 1968, p. 27.

²⁸ Leahu 2003, p. 60.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Leahu 1965a, p. 3.

³¹ Leahu 1966, p. 16, 20.

³² Leahu, Trohani 1976, p. 73.

³³ C. Boroneanț, V. Boroneanț 1992, p. 91.

³⁴ Schuster, Popa 1995, p. 21, 40.

³⁵ Leahu 1979, p. 43.

³⁶ Trohani 1986, p. 15-16

³⁷ Leahu 1963b, p. 219.

³⁸ Trohani 1986, p. 32.

³⁹ Bichir 1959, p. 8.

⁴⁰ Leahu 1963a, p. 26.

⁴¹ Sandu 1992, p. 313.

⁴² Schuster, Popa 1995, p. 33.

Izvoarele⁴³, Militari-Câmpul Boja, toate amplasate pe boturi de dealuri, în vreme ce în stațiunea eponimă a culturii au fost cercetate așezările aparținând fazelor Tei, La Stejar și Fundeni situate pe platouri⁴⁴.

Comunitățile Tei nu și-au amplasat așezările doar pe terasele apelor, boturi de dealuri și promontorii ci și în peșteri. Pentru această ultimă situație datele sunt mai abundente și prezintă o mai mare certitudine. Astfel, au fost identificate locuri Tei în peșteri la Gura Cheii-Ödweg⁴⁵ și în Bulgaria la Devetaki, Tabaška și Emen. Au fost alese grotele luminoase, ferite de umezală și curenți de aer și în care căldura solară pătrundeă cât mai mult. Astfel, comunitățile se instalau fie la gura peșterii, fie în sectoare din sala principală.

1.2.2. Organizarea așezărilor

În ceea ce privește organizarea așezărilor Tei, cercetările nu au evidențiat structuri de apărare de genul șanțurilor, valurilor de pământ sau palisadelor. Excepție face habitatul de la Popești Giurgiu⁴⁶ unde, după 1990, s-a pus în evidență existența unui sistem defensiv.

În cazul așezărilor situate pe platouri și boturi de dealuri, trebuie spus că acestea se aflau la altitudini mari pentru zona de câmpie (Militari Câmpul Boja la 91,5 m, Izvoarele la 88,3 m) și erau instalate în zona de interior a promontoriilor, beneficiind astfel de posibilitățile de mascare și apărare oferite de cadrul natural.

1.2.3. Durata de folosire

Referitor la durata de folosire a așezărilor Tei, acestea pot fi împărțite în așezări folosite timp mai îndelungat de genul celei de la Tei, apoi cele cu un singur strat de cultură, utilizate pentru o perioadă scurtă de timp, de tipul celor de la Butimanu⁴⁷ sau Mihăilești Tufa⁴⁸ aparținând fazei „La Stejar” și locuri sezoniere legate activitățile economice practicate de membrii comunității.

Printre așezările de scurtă durată o situație aparte o prezintă cea de la Novaci pe Argeș. Aici a fost cercetată o așezare de tip „cenușar”, caracteristică culturilor Noua și Coslogeni. Acest tip de habitat este caracterizat de absența structurilor de locuire de suprafață și de abundența (65%) oaselor de animale în inventarul arheologic al așezării. La Novaci, situația este însă cu totul invers: s-au pus în evidență platforme de chirpici ce semnifică existența în trecut a unor locuințe de suprafață, iar oasele de animale nu reprezintă mai mult de 25-30% din inventar.

Aceste aspecte l-au determinat pe Al. Vulpe să definească așezarea de Novaci ca pe un „sălaş”, arătând astfel caracterul de scurtă durată a utilizării

⁴³ Leahu 1975, p. 101.

⁴⁴ Nestor 1933, p. 101.

⁴⁵ Nicolăescu-Ploșor, Păunescu, Pop 1962, p. 113.

⁴⁶ Palincaș 1996, p. 239-243.

⁴⁷ C. Boroneanț, V. Boroneanț 1992, p. 91.

⁴⁸ Schuster, Popa 1995, p. 21, 40.

sale și să considere că așezarea propriu-zisă era în altă parte, probabil pe o terasă, în vreme ce la Novaci se afla sectorul destinat adăpostirii animalelor⁴⁹.

Durata de utilizare a așezărilor din peșteri pare să fi fost și ea mică, lucru pus în evidență de straturile de cultură subțiri (0,4-0,7 m), fragmente ceramice rare și doar o vatră de foc descoperită la Gura Cheii-Ödweg.

1.2.4. Forma și dimensiunile

Problema dimensiunilor și a formei așezărilor Tei rămâne în continuare aproape nerezolvată din cauza cercetărilor arheologice deloc exhaustive în acest domeniu.

Ca și în cazul culturii Glina, așezările comunităților Tei aveau mici dimensiuni (Novaci: L = 21 m, l = 13 m) iar în cadrul lor structurile de locuire erau relativ compacte.

În cazul așezărilor din peșteri, suprafețele locuite sunt și mai restrânse: la Devetaki circa 200 mp, la Emen cam tot atât, pentru ca la Tabaška suprafața să fi fost mai mică de 50 mp.

Creșterea animalelor și caracterul itinerant al acestei ocupații ar fi trebuit să determine pe locuitorii așezărilor Tei să delimiteze un spațiu necesar adăpostirii animalelor. Astfel de zone însă nu au fost puse nicăieri în evidență, cu excepția cenușarului de la Novaci, caracterizat de Al. Vulpe ca o „dependință”⁵⁰ destinată animalelor și care ținea de o așezare amplasată probabil pe o terasă învecinată.

Abrevieri și bibliografie

BerRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main.
BMIM	București. Materiale de istorie și muzeografie, Muzeul de istorie și artă al municipiului București, București.
BMJG(V)	Buletinul Muzeului Județean Giurgiu (Vlașca).
CAANT	Cercetări arheologice în aria nord-tracă, Institutul Român de Tracologie, București.
CAB	Cercetări Arheologice în București. Muzeul de istorie și artă al municipiului București.
CAMNI	Cercetări Arheologice, Muzeul Național de Istorie a României, București.
CCDJ	Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Muzeul Dunării de Jos, Călărași.
Dacia, NS	Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, Nouvelle Série. București.

⁴⁹ Leahu 2003, p. 62.

⁵⁰ Vulpe, Veselovschi-Bușilă 1967, p. 108.

Drobeta		Drobeta. Muzeul Regiunii Porților de Fier, Drobeta-Turnu Severin.
Litua		Litua. Muzeul Județean Gorj, Târgu-Jiu.
MCA		Materiale și Cercetări Arheologice. București.
MIM		Materiale de istorie și muzeografie. București.
MN		Muzeul Național, București.
PZ		Prähistorische Zeitschrift, Berlin.
SCIV(A)		Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București.
Thraco-Dacica		Thraco-Dacica, București.
Berciu	1935	D. Berciu, <i>Săpăturile de la Tangâru (1934). Raport preliminar</i> , în BMJV, I, p. 34-35.
Berciu	1956	D. Berciu, <i>Cercetări și descoperiri arheologice în regiunea București (Cercetările de la Grădiște, raionul Vidra)</i> , în MCA, II, p. 496-556.
Berciu	1961	D. Berciu, <i>Contribuții la problemele neoliticului în lumina noilor cercetări</i> , București.
Berciu	1966	D. Berciu, <i>Rezultatele primelor săpături de la Crivăț (1965) (r. Oltenița)</i> , în SCIV, 17, 3, p. 529-535.
Bichir	1983	Gh. Bichir, <i>Cercetări arheologice la Udeni, jud. Teleorman</i> , în MN, VII, p. 58-59.
Boroffka	1994	N. Boroffka, <i>Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa</i> , Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie, Bd. 19, 1-2.
Boroneanț, Boroneanț	1992	C. Boroneanț, V. Boroneanț, <i>Considerații asupra topoarelor „sceptre” din piatră, epoca bronzului, pe baza descoperirilor de la Butimanu</i> , în CAB, IV, p. 91-108.
Calotoiu	1994	Gh. Calotoiu, <i>Contribuții la cunoașterea culturii Verbicioara din județul Gorj</i> , în Litua, VI, p. 7-42.
Cantacuzino, Morintz	1968	Gh. Cantacuzino, S. Morintz, <i>Descoperirile arheologice de la Cernica și importanța lor pentru cunoașterea vechilor culturi din țara noastră</i> , București, IV, p. 7-26.
Cantacuzino, Trohani	1979	Gh. Cantacuzino, G. Trohani, <i>Săpăturile arheologice de la Cătălui-Căscioarele, jud. Ilfov</i> , în CA, III, p. 261-328.
Cârciumaru	1996	M. Cârciumaru, <i>Paleoetnobotanica</i> , Iași.
Chicideanu	1973	I. Chicideanu, <i>Săpăturile de salvare de la Bungetu de Sus (Brătești, comuna Văcărești)</i> , în Valachica, 5, p. 27-41.

- Chicideanu 1977 I. Chicideanu, *Date noi privind începutul culturii Tei (săpăturile de la Brătești-Bungetu)*, în SCIVA, 28, 2, p. 225-238.
- Chicideanu, Gherghe 1983 I. Chicideanu, P. Gherghe, *Săpăturile arheologice de la Călugăreni (jud. Gorj)*, în MCA, Brașov, p. 103-107.
- Ciugudean 1996 Horia Ciugudean, *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, Bibliotheca Thracologica, XIII, București.
- Comșa 1991 E. Comșa, *Unele date despre tipurile de locuire din epoca bronzului de pe teritoriul României*, în Peuce, X, 1, p. 21-31.
- Constantiniu, Panait 1963 M. Constantiniu, P. I. Panait, *O așezare din epoca bronzului la Roșu*, în CAB, I, p. 301-338.
- Csányi, Tárnoki 1992 M. Csányi, J. Tárnoki, *Türkeve-Terehalom*, în Bronzezeit in Ungarn. Forschungen in Tell-Siedlungen an Donau und Theiss, Frankfurt am Main, p. 159-165.
- Leahu 1963a V. Leahu, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cățelu Nou*, în CAB, I, p. 15-47.
- Leahu 1963b V. Leahu, *O nouă fază în evoluția culturii Tei: faza Fundenii Doamnei*, în CAB, 1, p. 339-372.
- Leahu 1965a V. Leahu, *Considerații cu privire la faza a doua a culturii Tei, în lumina noilor săpături arheologice de la Băneasa*, în MIM, 2, p. 3-16.
- Leahu 1965b V. Leahu, *Săpăturile arheologice de la Cățelu Nou*, în CAB, II, p. 11-74.
- Leahu 1966 V. Leahu, *Cultura Tei*, București.
- Leahu 2003 V. Leahu, *Cultura Tei. Grupul cultural Fundenii Doamnei. Probleme ale epocii bronzului în Muntenia*, București.
- Morintz 1959 S. Morintz, *Săpăturile de la Dealul Ciurel*, în MCA, VI, p. 764-771.
- Moscalu, Beda 1979 E. Moscalu, C. Beda, *Noi cetăți traco-getice*, în CA, III, p. 368-369.
- Nanu 1989 D. B. Nanu, *Cercetările arheologice de la Căscioarele Cotul Cătălui, jud. Călărași*, în CCDJ, V-VII, p. 37-54.
- Negru, Schuster 1997 M. Negru, C. Schuster, *O locuință din epoca bronzului descoperită la București-Ciurel(1994)*, București, XII.
- Negru, Schuster, Moise 2000 M. Negru, C. Schuster, D. Moise, *Militari-Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor*, București.

- Nestor 1933 I. Nestor, *Der Stand der Forschungsgeschichte in Rumänien*, în BerRGK, 22, p. 69-73.
- Nica, Schuster, Zorzoliu 1995 M. Nica, C. Schuster, T. Zorzoliu, *Cercetările arheologice în tell-ul gumelnițeano-sălcițean de la Drăgănești-Olt – punctul Corboaica – campaniile din anii 1993-1994*, în CAANT, I, p. 9-45.
- Nicolăescu Plopșor, Păunescu, Pop 1962 C. S. Nicolăescu Plopșor, A. Păunescu, I. Pop, *Săpăturile din Peștera Gura Cheii-Râșnov*, în MCA, VIII, p. 113-118.
- Păunescu 1970 A. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București.
- Petrescu Dâmbovița 1944 M. Petrescu Dâmbovița, *Raport asupra săpăturilor de la Glina, jud. Ilfov, 1943*, în Raport asupra activității științifice a Muzeului Național de Antichități în anii 1942-1943, București, p. 64-71.
- Roman 1976 P. Roman, *Die Glina III-Kultur*, în PZ, 51, 1, p. 26-42.
- Roman 1985 P. Roman, *Cercetări la Govora Sat-Runcuri în 1977*, în SCIVA, 36, 4, p. 279-297.
- Roman 1986 P. Roman, *Perioada timpurie a epocii bronzului pe teritoriul României*, în SCIVA, 37, 1, p. 29-55.
- Roman 1994 P. Roman, *Bronzul timpuriu*, în Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României, București, p. 212-213.
- Roman, Dodd Opreșescu, János 1992 P. Roman, A. Dodd-Opreșescu, P. János, *Beiträge zur Problematik der schnurverzierten Keramik Südosteuropas*, Heidelberger Akademie der Wissenschaften. Monographien III, Mainz am Rhein.
- Rosetti 1932 D.V. Rosetti, *Cîteva așezări și locuințe preistorice din preajma Bucureștilor*, București.
- Rosetti 1936 D.V. Rosetti, *Civilizația tip București-Die Bukarester Kultur*.
- Rosetti 1971 D.V. Rosetti, *Însemnări privind activitatea Muzeului Municipal (1931-1948)*, București, VIII, p. 349-356.
- Rotea 1993 M. Rotea, *Contribuții privind bronzul timpuriu în centrul Transilvaniei*, în Thraco-Dacica, XIV, 1-2, p. 65-86.
- Sandu 1992 V. Sandu, *Cercetările arheologice de suprafață din nordul Sectorului Agricol Ilfov*, în CAB, IV, p. 289-323.
- Schuster 1992 C. Schuster, *Așezări Glina pe cursul inferior al Argeșului și Valea Cîlniștei(I). Mihăilești-Tufa*, în Thraco-Dacica, XIII, 1-2, p. 32-41.

- Schuster 1995a C. Schuster, *Cercetări arheologice în așezarea culturii Glina de la Varlaam, jud. Giurgiu*, în CCDJ, XIII-XV, p. 53-63.
- Schuster 1995b C. Schuster, *Zu den Fußschalen der Übergangsperiode vom Äneolithikum zur Bronzezeit und Frühbronzezeit aus Rumänien*, în Thracodacica, XVI, 1-2, p. 45-53.
- Schuster 1996 C. Schuster, *Considerații privind așezările culturii Glina*, în Drobeta, VII, p. 12-17.
- Schuster 1997 C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare, București*.
- Schuster, Munteanu 1995 C. Schuster, M. Munteanu, *Considerații privind unele topoare din epoca bronzului, găsite la sud de Carpați*, în Memoria Antiquitatis, XX, p. 79-84.
- Schuster, Nica 1995 C. Schuster, M. Nica, *Săpăturile de salvare de la Morărești, jud. Dolj-1993*, în CAANT, I, p. 114-122.
- Schuster, Popa 1995 C. Schuster, T. Popa, *Cercetări privind epoca bronzului în județul Giurgiu (investigațiile din anii 1986-1994)*, în BMJG, 1, p. 20-54.
- Schuster, Popa 2000 C. Schuster, T. Popa, *Mogoșești. Studiu monografic*, în BMJG, I, p. 23-36.
- Șerbănescu, Trohani 1978 D. Șerbănescu, G. Trohani, *Cercetările arheologice pe Valea Mostiștei, Ilfov. File de istorie*, București.
- Szathmári 1992 I. Szathmári, *Füzesabony-Öregdomb*, în Bronzezeit in Ungarn. Forschungen in Tell-Siedlungen an Donau und Theiss, Frankfurt am Main, p. 134-140.
- Tudor 1982 E. Tudor, *Neue Angaben zur frühen Bronzezeit in Südromänien*, în Dacia, N.S., XXVI, 1-2, p. 59-75.
- Tudor 1983 E. Tudor, *Săpăturile arheologice de la Odaia Turcului (jud. Dâmbovița)*, în MCA, Brașov, p. 108-111.
- Turcu 1982 M. Turcu, *Cercetări arheologice la Militari-Cîmpul Boja, București*, în MCA, București, I, p. 145-148.
- Ulanici 1975 Aug. Ulanici, *Săpăturile arheologice de la Branet, jud. Olt*, în CA, I, p. 45-76.
- Ulanici 1979 Aug. Ulanici, *Noi cercetări arheologice la Greci, jud. Ilfov*, în CA, III, p. 9-26.
- Ulanici 1983 Aug. Ulanici, *Săpăturile efectuate la Branet în așezarea Glina*, în CA, VI, p. 23-29.
- Vulpe, Veselovschi Bușilă 1981 Al. Vulpe, V. Veselovschi Bușilă, *Date noi privind periodizarea culturii Tei și cunoașterea culturii Basarabi (Săpăturile de la Novaci, 1961)*, în SCIV, 18, 1, p. 83-112.